

malen; odprto avanturo posameznika zdaj pesnik relativizira s splošno temo iskateljstva, zasledovanja smisla in pomena življenja. Zavest o avanturi je premalo, človek se uresničuje šele s poskusom njenega udejanjanja — izpoveduje osem pesmi tega razdelka, ki so v celoti najmanj izrazit del zbirke.

Najpomembnejši predel Mermoljeve pesniške besede predstavlja zadnji cikel. Čeprav gre za motivno različico prejšnjih dveh, je Diogen najbolj zaokroženo in izpovedno najgloblje dejanje. Diogen, filozof, obvladujoč svet s svojo izvorno modrostjo, predstavlja razumno voljo, strpnost in odpusčanje, ki je postavljeno v središče sveta kot edini zanesljivi harmonizacijski princip. Gre za poskus racionalnega obvladovanja, ki izvira iz stiske izgubljene trdnosti pomenov in čvrste vrednostne hierarhije. Mermoljev Diogen ne predstavlja cenene ideološke rešitve in ne zahteva gole enoznačnosti pomenov. Osnovna lastnost modernega Diogena je tako »raketa razuma«, toda njegova človeška mera je podvržena zgodovinski etični izkušnji. Diogenova dobra stara modrost kot preizkušeno človeško ravnanje se zdi edina prava vizija postkaotičnega sveta, čeprav se iz ozadja ves čas oglašata dvom. Mermoljevo pesništvo, ki sporoča iskanje razumsko trdnega oprijemališča, hoče v harmonično elementarni modrosti najti zanesljivo orientacijsko točko. To pa je tudi tista točka, kjer je šele mogoče končno ugledati razmeroma angažirano naravo Mermoljevega pesništva. Ena poslednjih pesmi zbirke se glasi: Na sončni plaži / sleče dekle haljo / in gola zaspi. / Diogena zaboli / pod srcem: / bo misel kdaj / tako enostavna / in čista? // V lub drevesa / zareže oster vprašaj (XI., str. 67).

Esteska funkcija te poezije je seveda zavestno utesnjena. Med kaktusi kuham kavo je zbirka miselno izoblikovanega in humanistično angažiranega pesnika, ki svojega poklica ne razume

niti orfično in še manj odrešiteljsko, pač pa mu podeljuje praktično sporočilen pomen. Takemu izhodišču gre pripisati tudi asketizem pesniškega izrekanja.

DENIS PONIŽ, DESETNICE

Slovenski publicist in pesnik Denis Poniž se predstavlja z novo pesniško zbirko Desetnice*. Zdi se, da je ta knjiga najpomembnejše Poniževo pesniško delo; v njej je večkrat dosežena pesniška mirnost in disciplina, čeprav je še vedno izdaten delež prejšnjih avtorjevih »diskurzov«, kot sta krčevita eksperimentalnost in apriorna formalna samovoljnost. Rahlo dionizična pesniška izjava, ki uvaja zbirko (oj, te desetim desetnica, / v razvratu se vedno srečava, / na peklenko te posteljo položim, / in blazen med stegni ti medlim!), je pač poetološke narave in izraža tako usodno pripadnost poeziji kot tudi pristanek na njeno nezanesljivo, pregnano, tavajočo, v sebi nezadostno vrednost, kakršno pač vzbujajo pomen desetništva.

Prvi razdelek govori o ljubezni. To so estetske uravnotežene pesmi, podprte z motiviko klasičnega grštva, njegove mitološke in geografske dražljivosti. Topla, odrešujoča senzualnost, okrepjena z nevsiljivo modrostjo in primereno slovesnim slogom kaže na biografsko potopisne elemente in izraža v ljubezen zavezujočo eksistenco. To je resnobna in zgoščena erotika, zapredena v statično in darujoče uživanje, ki obenem odprto sprejema tudi tesnobo disharmonične duševne dinamike. Vsekakor zaokrožen, slogovno in pomenško kultiviran razdelek, ki temelji na zasledovanju in hipnem najdevanju klasično monolitnega občutja.

* Denis Poniž, Desetnice, Opremila Mirjam Kopše. Državna založba Slovenije, 1979.

Prva pesem drugega razdelka (Ars poetica) je načelno poetološka. Avtor izraža že znano teoretično ugotovljeno skušnjo o pomenu in smislu pesništva. O pesmih pravi: s stotimi kamni so udarjene, / v stotih ognjih ožgane, / s stotimi ledovi zledenele. / vem ljubezen, niso tvoje, / niso moje, / so le same, trde, svoje (str. 21). Ostale pesmi tega cikla preizkušajo uvodno označeno razmerje med eksistenco in besedo. Teoretično izhodišče ontološke estetike nenehno pada v vsakdanjo skušnjo mimetičnega pesnjenja. Avantura od sveta prizadete eksistence postaja očitno sama po sebi vabljivejša od magike besed in jezika.

»Alpski kičeraj« je pesniški predmet tretjega razdelka, kjer se pesnik z neizvirno in blago zlobo v vseh pogledih posveča nacionalnim simbolom integrativne narave, Triglavu in podobnim vrednotam iz »kranjske« zakladnice, jih z ganljivo iskrenostjo kara, kar tako iz nekega samo po sebi umevnega in atrakcije iščočega pesniškega in tudi drugačnega subjektivizma. Jezikovne uresničitve mestoma niso brez duha, vsekakor pa je ideologija tega početja toliko standardna, da nikogar resnično ne prizadeva.

V četrtem in najdaljšem razdelku je le še nekaj pesmi, ki vzdržujejo prejšnjo resnobo in disciplino (Ahaja, Jabolko I.), za celoto pa velja, da silovito, ritmično nizanje pomenov povzroča tudi inflacijo besed. Te pesmi imajo močne osebno izpovedne poudarke, nekatere imajo že kar značaj jasnega obračuna, taka je tudi zadnja pesem Igra: tisokrat preigramo isto igro. / a enkrat se vendarle utrudimo, / vidimo, da so medtem minila / stoletje, da smo se izsušili / in onemeli. takrat se poslednjikrat / ovenčamo in v zatohlih hramih / akademij čakamo na milostni / strel (str. 61).

Poniževa zbirka Desetnice predstavlja zanimivo navzkrižje njegovih starejših, skrajno formaliziranih postop-

kov in svežine neposrednejših doživetij, ki se seveda bijejo s poetološko teoretičnim izhodiščem. Vse je tako, kot da avtor na semantiko (in smisel) noče pristati, a ga konkretne izkušnje vendarle pehajo v kruto dinamiko usodno pomenljive igre. Zato se »klasično« zbrano izrekanje sveta prepleta z miniaturnimi in samovoljnimi sporočilnimi ekshibicijami. Jedro teh intenzivnih navzkrižij vsekakor izloča nekaj lepih pesniških zapisov.

Peter Kolšek

MATE DOLENC, VAMPIR Z GORJANCEV

Nenavadno in celo nemoderno se nam že zdi, če začnemo svoje razmišljanje o novi knjigi z vprašanji, kot so: kaj je želel avtor s svojim delom bralcem sporočiti? zakaj je izbral temo, ki jo je izbral? v kakšnem razmerju je delo s stvarnostjo, s svetom, v katerem živimo? itn. Toda zdi se, da je treba zapis o novi knjigi Mateta Dolenca začeti prav na ta način.

Najzanimivejše med vprašanji, ki se nam zastavijo ob branju Dolenčeve knjige Vampir z Gorjancev*, je verjetno vprašanje o izbiri teme njegovega dela. Navajeni smo namreč, da vampirske zgodbe uvrščamo v področje tako imenovane trivialne književnosti, ki jo označujemo tudi z nazivoma kič in šund. Vendar vrsta bolj ali manj opaznih značilnosti dela nekako preprečuje, da bi v to področje uvrstili tudi Dolenčevo »fantastično povest«, kot sam imenuje svoje besedilo. Med te značilnosti sodi že verjetnost, da najbrž založba Mladinska knjiga ne bi izdala navadnega trivialnega romana, katerega vsebina bi bila tradicionalna, literarno manj kvalitetna vampirska štorija. Tudi zato ne, ker pač vsi sodimo, da ob mož-

(* Opremil Kostja Gatnik, Zbirka Nova slovenska knjiga, Mladinska založba Ljubljana 1979)